

ایران، دروازه ورود قزاقستان به جهان

از نفت تا گندم و آهن

اگر آخرین گزینه پیش روی ایالات متحد برای جلوگیری از دستیابی ایران به فن آوری هسته‌ای، جنگ باشد، نفتی که امروز در بازارهای جهانی با قیمت تقریباً ۱۳۰ دلار در هر بشکه معامله می‌شود، ممکن است قیمتی برابر طلای هم وزن خود یابد.

این در حالی است که بزرگترین ذخایر نفتی یافته شده طی ۳۰ سال گذشته، یعنی میدان‌های نفتی قزاقستان، برای دستیابی به بازارهای جهانی هیچ راهی جز ایران پیش‌رو ندارند.

سیاست‌های خصمانه ایالات متحد بر ضد ایران، سال‌هاست که بازار جهانی را با چالش روبه‌رو ساخته است. در سال ۱۹۹۶ ایالات متحد تحریم‌های اقتصادی شدیدی بر ضد ایران و لیبی وضع کرد که به «برنامه تحریم‌های اقتصادی بر ضد ایران و لیبی» (ILSA) مشهور است.

بر اساس این تحریم‌ها، هیچ شرکت آمریکایی حق همکاری تجاری، اقتصادی و صنعتی با ایران و لیبی را ندارد. توجیه و اجبار دیگر کشورهای جهان برای توقف کامل همکاری‌های اقتصادی خود با ایران، از دیگر مفاد تحریم‌های ILSA است.

با وجود اعمال فشارهای شدید بر اقتصاد ایران در سال‌های نخستین تحمیل تحریم‌های اقتصادی از سوی ایالات متحد، اقتصاد ایران، راه توسعه و گسترش در منطقه را به آرامی طی کرد و دیری نپایید که تأثیر شدید تحریم‌ها بر اقتصاد ایران، از میان رفت. اینک اقتصاد ایران راه همزیستی در کنار تحریم‌های شدید اقتصادی را آموخته و بدون توجه به آثار مخرب تحریم‌ها، به فعالیت خود در منطقه ادامه می‌دهد.

قزاقستان، بزرگترین منابع نفتی خارج از خاورمیانه را در اختیار دارد. حال که قیمت نفت به مقدار کنونی رسیده و هر روز به دلیل وجود احتمال حمله نظامی به ایران - که یکی از بزرگترین تولیدکنندگان نفت و محصولات نفتی در جهان است - ترس از انفجار قیمت نفت بازارهای جهانی را فرا گرفته، نفت قزاقستان می‌تواند به کمک مصرف‌کنندگان بزرگ جهان همچون اروپا آمده و موجب ایجاد تعدیل در بازار جهانی شود. در حال حاضر تولید قزاقستان حدود ۱/۴۵ میلیون بشکه در روز است که بیشتر آن از طریق مهم‌ترین خط لوله صادرات نفت قزاقستان یعنی خط لوله ۱۵۰۰ کیلومتری تنگیز - نووروسیسک (Tengiz-Novorossiisk) به دریای سیاه و سپس به بازار اروپا منتقل می‌شود. این خط لوله متعلق به کنسرسیوم خط لوله خزر

(CPC) می‌باشد که ۲۴ درصد سهام آن در اختیار شرکت انتقال نفت Transneft روسیه قرار دارد. مابقی سهام آن هم در اختیار شرکت‌های غربی است. بنابر پیش‌بینی‌ها، طی دو سال آینده، تولید نفت قزاقستان بیش از ظرفیت انتقال خط لوله تنگیز - نووروسیسک خواهد شد و این به آن معنی است که نفت قزاقستان برای ورود به بازارهای جهانی، نیاز به راهی به جز این خط دارد. همچنین، پیش‌بینی می‌شود تا سال ۲۰۱۰ میدان‌های نفتی کاراچاگاناک، کورمن، گازی و تنگیز به بهره‌برداری برسند و میدان‌های نفتی و گازی فراساحل قزاقستان هم فعال شوند. میدان نفتی کاشاگان (Kashagan)، مهم‌ترین میدان نفتی فراساحل قزاقستان و بزرگترین میدان نفتی جهان در خارج از خاورمیانه و پنجمین میدان نفتی بزرگ جهان است.

مازاد کاشاگان

کارشناسان معتقدند، با بهره‌برداری از میدان کاشاگان، تولید قزاقستان به سرعت به ۱/۶ میلیون بشکه در روز افزایش خواهد یافت و تا پایان سال ۲۰۱۵، تولید نفت خام این کشور به مرز ۲

میلیون بشکه در روز خواهد رسید. این مقدار حدود ۳ برابر ظرفیت انتقال کنسرسیوم خط لوله خزر (CPC) می‌باشد. همچنین پیش‌بینی می‌شود، تا سال ۲۰۲۰ تولید نفت خام قزاقستان به ۲/۹۹۸ میلیون (حدود ۳ میلیون) بشکه در روز برسد. ایران که شاهد عدم توازن بین تولید قزاقستان و ظرفیت انتقال موجود در منطقه است، خواهان گسترش همکاری‌های اقتصادی با قزاقستان و دریافت نفت این کشور در شمال خود و تحویل همان مقدار با تحمیل تعرفه در جنوب خود یعنی خلیج فارس و دریای عمان است. به این ترتیب، نفت قزاقستان می‌تواند از بندرهای جنوبی ایران وارد بازارهای جهانی شود. قزاقستان علاقه‌مند به گسترش همکاری‌ها با ایران است و باید گفت، تنها عاملی که تاکنون انتقال نفت قزاقستان از ایران به بازارهای جهانی را به تعویق انداخته، ترس مقامات قزاقستان از خشمگینی ایالات متحد بوده است.

اما ایران برای قزاقستان، امتیازات غیرقابل چشم‌پوشی در نظر گرفته است. امین الله اسکندری، مدیر بخش فرآوری نفت شرکت ملی پالایش و توزیع نفت ایران، در همایش نفت و تجارت در باکو که ماه گذشته برگزار شد، گفت: کشورهای منطقه نباید از قدرت و موقعیت ایران در رساندن محصولات صادراتی آنها به بازارهای جهانی غافل شوند. ایران می‌تواند شریک اقتصادی خوب و قابل اطمینانی برای کشورهای منطقه باشد.

صادرات قزاقستان به بازارهای جهانی از طریق ایران تنها به فرآورده‌های نفتی محدود نمی‌شود. به تازگی صادرات گندم قزاقستان به بازارهای جهانی از

طریق ایران آغاز شده است که نوید گسترش همکاری‌های تجاری و اقتصادی دو کشور را می‌دهد. مبادلات تجاری ایران و قزاقستان در سال ۲۰۰۶ فراتر از ۲ میلیارد دلار بود. این در حالی است که تبادلات تجاری دو کشور در سال ۲۰۰۴ تنها حدود ۷۰۰ میلیون دلار بوده است. با توجه به آمار موجود، می‌توان پیشرفت و گسترش همکاری‌های تجاری و اقتصادی دو کشور را به وضوح دید. با وجود این که تاکنون، جامعه بین‌الملل، قزاقستان را یکی از گوش به فرمان‌ترین پیروان سیاست‌های ایالات متحد می‌دید، اینک شاهد پیشی گرفتن ایران از ایالات متحد در جلب توجه کشورهای راهبردی منطقه همچون قزاقستان است. آیا ورود نفت قزاقستان به بازارهای جهانی از طریق ایران به معنای گسترش قدرت ایران در کنترل بازار جهانی نفت و گاز نیست؟ ■